

Tekmeria

Vol 6 (2001)

Δύο νέες έπιγραφές από τὸ ἀνατολικὸ νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης

Μ. ΤΣΙΜΠΙΔΟΥ-ΑΥΛΩΝΙΤΗ, ΗΛ. Κ. ΣΒΕΡΚΟΣ

doi: [10.12681/tekmeria.163](https://doi.org/10.12681/tekmeria.163)

To cite this article:

ΤΣΙΜΠΙΔΟΥ-ΑΥΛΩΝΙΤΗ Μ., & ΣΒΕΡΚΟΣ Η. Κ. (2001). Δύο νέες έπιγραφές από τὸ ἀνατολικὸ νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης. *Tekmeria*, 6, 1–8. <https://doi.org/10.12681/tekmeria.163>

Μ. ΑΥΛΩΝΙΤΗ - ΗΛ. ΣΒΕΡΚΟΣ

ΔΥΟ ΝΕΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2000 ἕως τὸν Ἰούλιο τοῦ 2001 διενεργήθηκε ἐντατικὴ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα στὶς ἐγκαταστάσεις τῆς Διεθνoῦς Ἐκθεσης, ἕνα χῶρο ἰδιαίτερα σημαντικὸ γιὰ τὴν πρῶμῃ ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, καθὼς αὐτὸς ἐντάσσεται οὐσιαστικῶς στὸν πυρῆνα τοῦ ἐκτεταμένου ἀνατολικοῦ νεκροταφείου τῆς ἀρχαίας πόλης. Ἡ ἀνασκαφὴ πραγματοποιήθηκε μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπέκταση τοῦ Μακεδονικοῦ Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης ἀνατολικά, στὸ δρόμο μεταξὺ τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος κτίσματος καὶ τοῦ περιπτέρου 13.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀνασκαφῆς ἀποκαλύφθηκαν καὶ ἐρευνήθηκαν 224 συνολικὰ τάφοι, σὲ βάθος ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς σημερινῆς ἐπιφάνειας μέχρι $\pm 2\mu.$, ὅπου ἐντοπίζεται τὸ φυσικὸ ἔδαφος. Οἱ ἀλλεπάλληλες στρώσεις τῶν τάφων, ἡ ποικιλία τῶν ταφικῶν κατασκευῶν καὶ ἡ μαρτυρία τῶν κτερισμάτων βεβαιώνουν τὴν ἀδιάλειπτη χρῆση τοῦ τμήματος αὐτοῦ τοῦ νεκροταφείου γιὰ περισσότερους ἀπὸ ἕξι αἰῶνες, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἕως τὸν 4ο αἰ. μ.Χ.¹. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀφθονα κινητὰ εὐρήματα, ἐνδεικτικὰ τῶν ταφικῶν ἐθίμων τῶν ἀντίστοιχων χρονικῶν περιόδων, ἀποκαλύφθηκαν καὶ δύο ἐπιτύμβιες ἐνεπίγραφες στήλες, δυστυχῶς μετακινημένες ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τους θέση.

I

Μαρμάρινη ἐνεπίγραφη στήλη ἀπὸ λευκὸ λεπτόκοκκο μάρμαρο συγκείμενη ἀπὸ δύο συγκολλημένα τεμάχια. Ὁ κορμὸς τῆς στήλης εἶναι ἐπίπεδος, χωρὶς πλαισίωση καὶ ἀπολήγει σὲ κυμάτιο. Ἡ ὑπερκείμενη ἐπίστεψη, μὲ σχηματικὴ ἀπόδοση ἀκρωτηρίων στὴν κορυφή, ἐγγράφεται μὲ ἔκτυπο

1. Τὰ εὐρήματα παρουσιάστηκαν στὴν 15ῃ συνάντηση γιὰ τὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἔργο στὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη τὸ Φεβρουάριο τοῦ 2002· βλ. Μ. Τσιμπίδου-Αὐλωνίτη - Στ. Γκαλνίκη - Κ. Ἀναγνωστοπούλου, «ΔΕΘ καὶ ἀρχαιότητες: μιὰ σχέση μὲ παρελθὸν καὶ μέλλον. Ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα στὸ χῶρο ἐπέκτασης τοῦ ΜΜΣΤ», *ΑΕΜΘ* 15 (2001) (ὑπὸ ἐκτύπωσῃ).

ανάγλυφο στο ὀρθογώνιο μπλόκ τοῦ μαρμάρου². Ἡ πίσω ἐπιφάνεια εἶναι ἀδρὰ δουλεμένη μὲ βελόνι, ὅπως καὶ οἱ πλάγιες. Ἡ στήλη φυλάσσεται σήμερα στοῦ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Θεσσαλονίκης μὲ ἀρ. εὐρ.: 21952 (εἰκ. 1). Διαστάσεις: Ὑψος: 1,23 μ. Πλάτος: 0,338 μ. (βάση) - 0,376 μ. (ἐπίστεψη). Πάχος: 0,082 μ. Ὑψος ἐπίστεψης: 0,20 μ. Ὑψος γραμμμάτων: 0,014 -0,018 μ. Διάστιχα: 0,009 μ. Στὸν κορμὸ τῆς στήλης ἐπιγραφή σὲ δύο στίχους:

*Πελεγίνης
Κάμρουος*

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμμάτων τὸ μνημεῖο μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στοῦ δεύτερο μισὸ τοῦ 3ου ἢ στὶς ἀρχές τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. Ἡ γραφή εἶναι γενικὰ ἐπιμελημένη καὶ ἡ χάραξη τῶν γραμμμάτων δὲν εἶναι ἔντονη. Σχετικὰ μὲ τὴ μορφή τῶν γραμμμάτων παρατηροῦμε: α) Τὸ πεῖ ἔχει μικρότερη τὴ δεξιὰ κεραία, β) τὸ ἔψιλον εἶναι συμμετρικὸ μὲ μικρότερη τὴν ἐσωτερικὴ κεραία, γ) ἡ ἐσωτερικὴ κεραία τοῦ ἦτα, ὅπως καὶ τοῦ ἄλφα εἶναι εὐθεία, δ) οἱ ἐξωτερικὲς κεραῖες τοῦ σίγμα εἶναι σχεδὸν παράλληλες, ε) οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ κάππα ἐμφανῶς μικρότερες σχηματίζουν γωνία ποὺ ἀπτεται τῆς κάθετης κεραίας τοῦ γράμματος, στ) τὸ μῦ ἔχει ἰδιαίτερα ἀνοικτὰ τὰ σκέλη του, ζ) οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ ἕψιλον εἶναι καμπύλες, η) τὸ ὄμικρον εἶναι ἐμφανῶς μικρότερο ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα. Ὁ τύπος αὐτὸς τῆς γραφῆς ἀπαντᾷ κυρίως σὲ χρονολογημένες ἐπιγραφές στοῦ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 3ου καὶ στὶς ἀρχές τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴ Μακεδονία³.

Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ἄλλες πηγές. Τὸ ὄνομα Πελεγίνης εἶναι σπάνιο καὶ ἀπαντᾷ ἀποκλειστικὰ στὴ Μακεδονία. Πεληγεΐνης ὀνομάζεται ὁ πατέρας κάποιου Μενάνδρου σὲ ἐπιγραφή τοῦ 44/45 μ.Χ.

2. Γιὰ τὴ μορφή τῆς ἐπίστεψης βλ. *I. Beroia*, 196, 198, 203 (2ος αἰ. π.Χ. πίν.). Παρόμοια εἶναι ἡ ἐπίστεψη τῆς στήλης F. Papazoglou, «Inscriptions de Pelagonie», *BCH* 98¹ (1974) 278 (πίν. 3c) [=B. Bitrakova-Grozdanova, *Les monuments de l' époque hellénistique dans la République socialiste de Macédoine*, Skopje 1987, 116, πίν. Π.3 (Demir Karija, τέλη 3. αἰ. π.Χ.)

3. Ὁμοιότητες παρουσιάζει π.χ. ἡ γραφή μὲ αὐτὴ τῆς ἐπιγραφῆς Μ. Β. Hatzopoulos, *Macedonian Institutions under the Kings II. Epigraphic Appendix*, (*Μελετήματα* 22) Athens 1996, ἀρ. 25-26, πίν. XXVIIa-b (221-179 μ.Χ.). Πρβλ. καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς *I. Beroia*, 4α-β (223 π.Χ.).

από την Πέλλα⁴, κάποιος Πελειγένης Πελειγένου άπαντᾶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τῆ Μιέζα⁵, ἐνῶ τὸ ἴδιο ὄνομα φέρει ὁ πατέρας τῆς Ἀμμίας σὲ ἐπιγραφή τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν περιοχή τῆς Ἑλμείας (Δίπορον)⁶.

Γιὰ πρώτη φορὰ άπαντᾶ στὴ Μακεδονία ἀλλὰ καὶ στὸν ὑπόλοιπο ἑλληνικὸ κόσμο τὸ ὄνομα Κάμρος ποὺ φέρει ὁ πατέρας τοῦ νεκροῦ⁷. Γνωστὸ ἀπὸ ἐπιγραφή τῆς Ἀττικῆς εἶναι τὸ θηλυκὸ ὄνομα Καμρεῖνα, τὸ ὁποῖο σχηματίζεται πιθανότατα ἀπὸ τὴν ἴδια ρίζα⁸.

II

Ὁρθογώνια μαρμάρινη ἐπιτύμβια στήλη ἀπὸ χονδρόκοκκο λευκὸ μάρμαρο. Βρέθηκε κατὰ τὶς ἐργασίες ἀποχωμάτωσης διαταραγμένου τμήματος ἀνάμεσα στὰ πέδιλα τοῦ περιπτέρου 13. Τὸ μνημεῖο δὲν παρουσιάζει ἰδιαιτέρη διακόσμηση. Ἐπεξεργασμένη εἶναι μόνον ἡ κύρια ὄψη. Ὁρθογώνιος πίνακας ὀρίζει βάθυσμα, ὅπου ἐπιγραφή σὲ ὀκτῶ στίχους. Τρία κισσόφυλα κοσμοῦν τὸ πάνω ἀπὸ τὸν πίνακα τμήμα, συμμετρικὰ τοποθετημένα ὡς πρὸς αὐτόν, καὶ δύο τὰ πλάγια τμήματα (τὸ ἀριστερὸ στὸ ὕψος μεταξὺ τῶν στίχων 7-8 καὶ τὸ δεξιὸ στὸ ὕψος τοῦ στίχου 8). Ἡ πίσω πλευρὰ εἶναι ἀδρᾶ δουλεμένη μὲ βελόνι, ὅπως καὶ οἱ πλάγιες ὄψεις. Ἡ κάτω ὄψη εἶναι ἀποκεκρουμένη. Ἡ στήλη φυλάσσεται στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Θεσσαλονίκης μὲ ἀρ. εὐρ.: 21953 (εἰκ. 2). Διαστάσεις: Ὑψος: 0,56 μ. Πλάτος: 0,475 μ. Πάχος: 0,06 μ. Ὑψος γραμμᾶτων: 0,015-0,028 μ. (τὸ πῖ στὸ δεῦτερο στίχο 0,033 μ. καὶ τὸ γιῶτα στοὺς δύο τελευταίους στίχους 0,011 μ.). Διάστιχα: 0,016-0,025 μ. (Τὰ διάστιχα ποικίλλουν καθὼς ἡ χάραξη τῶν στίχων δὲν εἶναι εὐθεία, ἐνῶ τὸ μικρότερο διάστιχο εἶναι αὐτὸ τῶν στίχων 7-8).

4. Βλ. Ch. Edson, «Double communities in Roman Macedonia», στό: *Μελετήματα στὴ Μνήμη Βασίλη Λαούρδα*, Θεσσαλονίκη 1975, 98-100.

5. Βλ. M. Delacoulonch, *Archives des missions scientifiques et littéraires*, tome VIII, Paris 1859, 242-243 ἀρ. 28.

6. Βλ. *EAM* 44.

7. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ τῶν ὀνομάτων σὲ -υς (γεν. -υος) βλ. καὶ O. Masson, «Quelques noms de magistrats monétaires Grecs. IV. Noms de monétaires à Abdère et Maronée», *RN* 26 (1984) 51 [=OGS II, 430].

8. Βλ. W. Peek, *Attische Grabschriften II. Unedierte Grabinschriften aus Athen und Attica*, Berlin 1958, ἀρ. 171, μὲ τὸ σχόλιο μόνο Καμρεῖνα = Καμερεῖνα(?). Βλ. ἐπίσης J. S. Traill, *Persons of Ancient Athens*, Vol. 10, Toronto 2001, 228. (μεισαιων.).

Γ(αῖω) Σεξτίω Σεκούνδω
 Φλαβία Εὐφρο^ν-
 σύνη τῶ ἰδίω ἀν-
 4 δρι ᾗ καὶ Φλαου-
 ἰα Ὀλυμπιάς
 τῶ πατρὶ μνή-
 μης χάριν καὶ
 8 ἐαντοῖς ζῶσιν

1. σύμπλεγμα Y+N· τὰ γράμματα Δ καὶ Ω ἐκτὸς πλαισίου || 2. Μετὰ τὸ Ο vacat || 3. σύμπλεγμα A+N || 4. μετὰ τὸ Ι ἀκολουθεῖ κισσόφυλλο || 5-8. Ἡ χάραξη τῶν στίχων δὲν εἶναι εὐθεία, ἀλλὰ παρουσιάζει μιὰ ἐλαφρὴ κλίση πρὸς ἄνω || 7. μετὰ τὴ λέξη *χάριν* ἀκολουθεῖ στίξη· τὸ Ι τοῦ συνδέσμου *καὶ* εἶναι μικρότερο σὲ σχέση μετὰ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα || 8. τὸ Ι στὴ λέξη *ζῶσιν* μικρότερο σὲ σχέση μετὰ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα.

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ χρονολογεῖται πιθανότατα ἐντὸς τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. ἢ τοῦ α' μισοῦ τοῦ 3ου αἰ. Εἰδικότερα, σχετικὰ μὲ τὸν τύπο τῆς γραφῆς ἐπισημαίνουμε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χρῆση δύο —σπάνιων ὀπωσδήποτε— συμπλεγμάτων (Y+N, στ. 1, A+N, στ.3), τὴν ἐπιμέλεια στὴ χάραξη καὶ τὴ συμμετρικότητα τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἔντονους ἀκρέμονες. Ἐπιπλέον, τὰ γράμματα σίγμα καὶ ἔψιλον εἶναι ὀρθογώνια (τὸ δεύτερο ἔχει μικρότερη τὴν ἐσωτερικὴ του κεραία), τὸ ἄλφα ἔχει ἄλλοτε τεθλασμένη (στ. 2, στ. 6) καὶ ἄλλοτε εὐθεία τὴν ἐσωτερικὴ του κεραία, οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ ὕψιλον ἔχουν εὐθεία (στ.5) ἢ καμπύλη μορφή (στ.1-2, 4, 8), ἡ ἐσωτερικὴ κεραία τοῦ ξι εἶναι κυματιστή⁹, καὶ ἡ ἐσωτερικὴ κεραία τοῦ ζῆτα τέμνεται κάθετα στὶς δύο ὀριζόντιες¹⁰.

Τὸ μνημεῖο ἀνήγειραν, σύμφωνα μὲ τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς, ἡ Φλαβία Εὐφροσύνη καὶ ἡ κόρη τῆς Φλαβία Ὀλυμπιάς στὴ μνήμη τοῦ συζύγου τῆς (ἡ

9. Βλ. σχετικὰ *I.Magnesia XXXV*.

10. Ὅμοια μορφή ἔχει κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τὸ γράμμα ξεῖ σὲ ἐπιγραφές π.χ. ἀπὸ τὴ Βέρουα βλ. *I.Beroia* πίν. 81, 87. Ζῆτα μὲ κάθετη τὴν ἐσωτερικὴ κεραία ἀπαντᾷ καὶ σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν ἴδια πόλη, βλ. *I.Beroia* πίν. 155. Πρὸβλ. καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ζῆτα στὴν ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου/1ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Κῶ, Δ. Μπουνάκης, «Νέα λατρεία τῆς Ἑστίας: Ἡ Ἑστία Φαμία στὴν Κῶ», *Ἡρόδος* 13 (1999) 189-200 (πίν. 45).

πρώτη) καὶ τοῦ πατρός της (ἢ δευτέρα) Γ(αἰου) Σεξιτίου Σεκούνδου. Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἄγνωστα ἀπὸ ἄλλες πηγές. Καὶ τὰ τρία, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας τους, ἀνήκουν στὴν κατηγορία τῶν ρωμαίων πολιτῶν τῆς πόλης. Ὁ νεκρὸς φέρει τρία ὀνόματα κατὰ τὸ ρωμαϊκὸ ὀνομαστικὸ τύπο (praenomen-gentilicium-cognomen), ἐνῶ ἡ σύζυγος καὶ ἡ κόρη του χρησιμοποιοῦν μόνον gentilicium καὶ cognomen (παρλείπεται τὸ praenomen, ὅπως κυρίως συμβαίνει στὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας τῶν γυναικῶν)¹¹. Τὸ cognomen Σεκούνδος ἀπαντᾷ συχνά στὶς ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης¹² καὶ γενικά τῆς Μακεδονίας¹³. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ ἱστορικὸ μακεδονικὸ ὄνομα Ὀλυμπιάς¹⁴. Λιγότερο γνωστὸ εἶναι τὸ ὄνομα Εὐφροσύνη τὸ ὁποῖο ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ὀνομάτων ποὺ δηλώνουν ἠθικὲς ἔννοιες¹⁵.

11. Γιὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη βλ. πρόσφατα καὶ Π. Ἀδάμ-Βελένη-Ἡλ. Σβέρκος, «Ἐπιτάφιος στήλες ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη», στὸ: *Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ἐπιγραφικῆς (Μνήμη Δ. Κανατσούλη), Θεσσαλονίκη 22-23 Ὀκτωβρίου 1999*, Θεσσαλονίκη 2001, 14 σημ. 4 (μὲ τὴν προηγούμενη βιβλιογραφία, στὸ ἔξης: Ἀδάμ-Βελένη-Σβέρκος, «Ἐπιτάφιος στήλες»).

12. Βλ. *IG X 2.1*, σ. 306 (εὐρετήρια).

13. Γιὰ τὴ χρήση τοῦ ὀνόματος σὲ ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία βλ. ἐνδεικτικὰ Α. Β. Tataki, *Macedonian Edessa. Prosopography and Onomasticon*, (Μελετήματα 18) Athens 1994, s.v. (στὸ ἔξης: Tataki, *PE*), καὶ Ἡλ. Κ. Σβέρκος, *Συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς Ἄνω Μακεδονίας τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων (Πολιτικὴ ὄργάνωση, κοινωνία, ἀνθρωπωνυμία)*, Θεσσαλονίκη 2000, 191, 216, 220.

14. Βλ. *IG X 2.1*, *129 (1ος αἰ. π.Χ.-1ος αἰ.μ.Χ.), 181, 187, 206, 628 (3ος αἰ). Γιὰ τὴν παρουσία του σὲ ἄλλες μακεδονικὲς πόλεις βλ. Α. Β. Tataki, *Ancient Beroea. Prosopography and Society*, (Μελετήματα 8) Ἀθήνα 1988, s.v. (στὸ ἔξης: Tataki, *PB*), Tataki, *PE*, s.v. (3. αἰ.μ.Χ.), Σβέρκος, *Ἄνω Μακεδονία*, 126, D. C. Samsaris, «La vallée du Bas-Strymon à l'époque impériale. Contribution épigraphique à la topographie, l'onomastique, l'histoire et aux cultes de la province romaine en Macédoine», *Δωδώνη* 18.1 (1989) 331. Γιὰ τὴ χρήση ἱστορικῶν ὀνομάτων στὴ Μακεδονία κατὰ τὴν αυτοκρατορικὴ ἐποχὴ βλ. J. Touloumakos, «Historische Personennamen im Makedonien der römischen Kaiserzeit», *ZAnt* 47 (1997) 217-219. Γιὰ τὴν παρουσία τους στὴ Θεσσαλονίκη βλ. G. Mihailov, «Aspects de l'onomastique dans les inscriptions anciennes de Thessalonique», στὸ: *Ἡ Θεσσαλονίκη μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Πρακτικὰ Συμποσίου Τεσσαρακονταετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν* (20 Ὀκτ. - 1 Νοε. 1980), Θεσσαλονίκη 1982, 78-80.

15. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ μίᾳ ἀκόμη φορᾷ στὴ Θεσσαλονίκη, βλ. *IG X 2.1* 664 (2. αἰ. μ.Χ.). Γιὰ ἐπιπλέον μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Μακεδονία βλ. *SEG XXIX* 617 (Χαλκιδική), Ph. M. Petsas -M. B. Hatzoropoulos-L. Gounaropoulou-P. Paschidis, *Inscriptions du*

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ gentilicium Φλαβία, τὸ ὁποῖο φέρει ἡ Εὐφροσύνη, πρόκειται γιὰ ἀπόγονο οἰκογένειας τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία πιθανότατα ἀπέκτησε τὴ ρωμαϊκὴ πολιτεία ἀπὸ κάποιον αὐτοκράτορα τῆς Φλαβιανῆς δυναστείας¹⁶. Δύσκολο ὡστόσο εἶναι νὰ προσδιοριστεῖ ἡ προέλευση τῆς πολιτείας τοῦ Γ. Σεξιτίου Σεκούνδου.

Πρόσωπα μὲ τὸ gentilicium Σέξιτιος (Sextius) εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τρεῖς ἀκόμα ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης. Πρόκειται γιὰ τὸν Τ. Σέξιτιο [-----], τὸ cognomen τοῦ ὁποίου δὲ σώζεται, γνωστὸ ἀπὸ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ.¹⁷, τὴ Σεξιτία Σεκουνδίλα, γνωστὴ ἀπὸ ἐπιτάφιο βωμὸ τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ.¹⁸, καθὼς καὶ τὸν Λ. Σέξιτιο Εὐτακτο καὶ τὴ σύζυγό του Σεξιτία Τέρτυλλα, τὴν κόρη τους Σεξιτία Μαξιμα καὶ τὸν *θρέψαντα* τῆς τελευταίας Λ. Σέξιτιο Οὐίταλο, πὸν μαρτυροῦνται σὲ ἐπιτάφια ἐπιγραφή τοῦ 2ου/3ου αἰ.¹⁹. Κάποιος Σέξιτιος Γαϊανός εἶναι γνωστός ἀπὸ τιμητικὸ βωμὸ τοῦ β' μισοῦ τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. τῆς Βεροίας²⁰. Ἡ παρουσία τῶν προσώπων αὐτῶν στὴ Μακεδονία ἤδη ἀπὸ τὸν 1ο αἰ. μ.Χ. καθιστᾶ πιθανὴ τὴν ὑπόθεση ὅτι πρόκειται γιὰ μέλη τῆς κοινότητος τῶν «συμπραγματευομένων Ρωμαίων» τῆς Θεσ-

sanctuaire de la Mère des Dieux Autochtone à Leukopetra (Macédoine) [Μελετήματα 28], Athènes 2000, ἀρ. 52 στ.8 (Λευκόπετρα, 208/209), *Ann. épigr.* 1997, 1358 [=SEG XLVII 974, Ἅγιος Βασίλειος], ἐνῶ τὸ ἴδιο ὄνομα φέρει κάποια γυναίκα καταγόμενη ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολη σὲ ἐπιτάφια στήλη ἀπὸ τὴν Ἀθήνα· βλ. *IG* II², 8083 καὶ Α. Β. Tataki, *Macedonians Abroad. A contribution to the prosopography of Ancient Macedonia*, (Μελετήματα 26) Athens 1998, 52 (2. αἰ.π.Χ.). Γιὰ τὴ διάδοσή του στὸν ὑπόλοιπο ἑλληνικὸ κόσμο βλ. *LGPN* I-III B, s.v. Γιὰ τὴ χρῆση ὀνομάτων πὸν ἀποδίδουν ἀφηρημένες ἔννοιες βλ. καὶ Α. Tataki, «Observations on Greek feminine names attested in Macedonia», *Tyche* 8 (1993) 190-192.

16. Γιὰ τὴ διάδοση τοῦ gentilicium Φλάβιος στὴ Θεσσαλονίκη βλ. τελευταία Ἑλ. Τρακοσοπούλου-Σαλακίδου, «Φλαουῖα Ἡδέα. Ἐπιτάφια ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων», *Τεκμήρια* 1 (1995) 133 σημ. 3 (μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία).

17. Βλ. *IG* X 2.1, 259 στ. 28.

18. Ὡς Σετιία μεταγράφει τὸ ὄνομα ὁ Ch. Edson, *IG* X 2.1, 319 [=SEG XLII 628, 2. αἰ. μ.Χ.]. Ἀπὸ φωτογραφία πὸν δημοσιεύει ἡ Π. Ἀδάμ-Βελῆνη, *Μακεδονικὸι Βωμοί. Τιμητικοὶ καὶ ταφικοὶ βωμοὶ αὐτοκρατορικῶν χρόνων στὴ Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας καὶ στὴ Βέροια, πρωτεύουσα τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων*, Διδ. διατρ. Θεσσαλονίκη 1996, ἀρ. 82, προκύπτει ὅτι τὸ gentilicium τῆς νεκρῆς εἶναι Σεξιτία.

19. Βλ. *IG* X 2.1, 504.

20. Βλ. Tataki, *PB*, ἀρ. 1168 καὶ *I.Beroia*, 86.

σαλονίκης²¹. Ὡστόσο, ἡ χρήση τοῦ *praenomen* Γάιος ἀπὸ τὸν Σέξτιο Σεκουνδὸ τῆς ἐπιγραφῆς μας δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπόθεση ὅτι ὁ ἴδιος ἢ οἱ ἄμεσοι πρόγονοί του ἀπέκτησαν τὴ ρωμαϊκὴ πολιτεία χάρις στὴ μεσολάβηση τοῦ C. Sextius Martialis, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε *procurator* τῆς Μακεδονίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ 2ου αἰ.²²

Τὸ ἐρώτημα ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῶν ὀνομάτων τῶν προσώπων τῆς ἐπιγραφῆς συνδέεται μὲ τὴ χρήση ἑκ μέρους τῆς κόρης τοῦ *gentilicium* τῆς μητέρας (Φλαβία) καὶ ὄχι αὐτοῦ τοῦ πατέρα (Σεξτία). Τὸ φαινόμενο βέβαια εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης²³. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση δηλαδὴ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἓνα μὴ καθόλα νόμιμο γάμο (*iniustum matrimonium*), γεγονὸς ποῦ σημαίνει ὅτι εἴτε ἡ μητέρα ἀπέκτησε τὴ ρωμαϊκὴ πολιτεία καὶ ὁ πατέρας ἦταν δοῦλος ποῦ ἀπελευθερώθηκε ἀργότερα, εἴτε καὶ οἱ δύο γονεῖς ἦταν δοῦλοι, ἀπελευθερώθηκαν ὅμως μετὰ τὴν τέλεση τοῦ γάμου, μὲ πρώτη τὴ μητέρα²⁴.

Μαρία Τομπίδου-Αὐλωνίτη
Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο
Θεσσαλονίκης

Ἡλίας Κ. Σβέρκος
Πανεπιστήμιο Χαϊδελβέργης

21. Βλ. σχετικὰ Ἀθ. Ριζάκης, «Ἡ κοινότητα τῶν “συμπραγματευομένων Ρωμαίων” τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ρωμαϊκὴ οἰκονομικὴ διείσδυση στὴ Μακεδονία», *Ἀρχαία Μακεδονία* 4 (1983) [1986] 514-517. Πρβλ. καὶ Ο. Salomies, «Contacts between Italy, Macedonia and Asia Minor during the principate», στό: (Ath. Rizakis ἐκδ.) *Roman onomastics in the Greek East. Social and political aspects. Proceedings of the International Colloquium on Roman Onomastics*, Athens, 7-9 Sept. 1993, Athens 1996, 115.

22. Τὴν ὑπόθεση αὐτὴ κάνει ὁ Δ. Σαμσάρης γιὰ τὸν Σέξτιο Γαϊανὸ ἀπὸ τὴ Βέροια: βλ. «Ἀτομικὲς χορηγήσεις τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας (*civitas romana*) καὶ ἡ διάδοσή της στὴ ρωμαϊκὴ ἐπαρχία Μακεδονία. II. Ἡ περίπτωση τῆς Βεροίας, ἔδρα τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων», *Μακεδονικά* 27 (1990) 361. Γιὰ τὸν C. Sextius Martialis βλ. καὶ Θ. Σαρκιάκης, *Ρωμαῖοι ἄρχοντες τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας. Μέρος Β'. Ἀπὸ τοῦ Αὐγουστοῦ μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ (27 π.Χ.-284 μ.Χ.)*, Θεσσαλονίκη 1977, 188-189.

23. Βλ. Ἀδάμ-Βελένη-Σβέρκος, «Ἐπιτάφιος στήλες», 22 (ὄπου συγκεντρωμένα παραδείγματα).

24. Βλ. καὶ Μ. Γιούνη, *Provincia Macedonia. Θεσμοὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου στὴ Μακεδονία ἐπὶ Ρωμαϊοκρατίας*, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ 2000, 154-157.

*SUMMARY*TWO NEW INSCRIPTIONS FROM THE EAST CEMETERY OF
THESSALONIKI

This article presents two inscriptions found in the east cemetery of Thessaloniki in 2000/2001. 1) Two joining fragments of a marble funerary stele with an engraved pediment on the top; the stele was set up on the grave of Peleigines, son of Kamrys (c. 250-150 BC). The name Peleigines is very rare, attested only in Macedonia (Pella, Mieza, Diporon). The name Kamrys was hitherto unattested, but it may be related to the name Kamreina in Athens. 2) Marble stele decorated with ivy leaves in relief. Flavia Euphrosyne and her daughter Flavia Olympias erected this stele with for Euphrosyne's husband C. Sextius Secundus and for themselves (c. AD 175-250). The nomen Sextius is attested in Thessaloniki already in the 1st cent. AD, probably among the Roman negotiatores, but the praenomen of C. Sextius suggests that he or his father owed Roman citizenship to C. Sextius Martialis, procurator in Macedonia in the late 2nd cent. AD. The fact that the daughter had the same *nomen* as her mother (Flavia, not Sextia) implies that the daughter was born while her father was still a slave.

Μ. Αύλωνίτη-Ήλ. Σβέροκος, Είκ. 1

Μ. Αύλωνίτη-Ήλ. Σβέροκος, Είκ. 2